

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції*

*Одеса,
3 грудня 2025 року*

Одеса
Фенікс
2025

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонова*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Організаційний комітет Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, проф.;

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;

Зубар Володимир Михайлович – к.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції та їхні наукові керівники, які рекомендували ці матеріали до друку.

III 49 **Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни** : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд. 2025 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 250 с. – Режим доступу: ...

ISBN 978-617-8763-00-8

Збірник містить результати наукових досліджень, присвячених питанням захисту прав приватної особи. У виданні представлено актуальні теоретичні та прикладні напрацювання, що висвітлюють питання окремих аспектів захисту прав приватної особи, удосконалення механізму правового регулювання, створення нових правових інститутів, доповнення чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою додатково актуалізує оновлення цивільного законодавства на підґрунті загального концепту приватного права.

Збірник адресовано студентам, викладачам, науковцям і всім, хто цікавиться теорією, практикою, історією та перспективами розвитку правової науки.

УДК 347.1/7

ISBN 978-617-8763-00-8

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Менджул Марія Василівна ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРАНСКОРДОННІ РИНКИ ПРАЦІ	161
Мошинська Яна Степанівна ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	165
Nekit K. EXTENTION OF CONSTITUTIONAL PRINCIPLES AND FUNCTIONSTO DIGITAL ASSETS.....	169
Orzikh Yurii Hennadiiovych SUCCESSION UNDER SWEDISH LAW AND ITS RELATIONSHIP WITH SUCCESSION UNDER UKRAINIAN LAW: CONFLICTS OF LAWS IN CROSS-BORDER SUCCESSION.....	172
Оскілко Олексій Олегович ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	176
Павлова Вікторія Георгіївна ПОДВІЙНА ПРИРОДА ВЕНДИНГОВИХ ПРАВОВІДНОСИН	181
Петров Володимир Володимирович ЩОДО РОЛІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМЦІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТИМУЛЮЮЧОЇ ФУНКЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА	184
Резніченко Семен Васильович, Поліщук Вероніка Романівна ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ДІТЕЙ	188
Ромась Денис Сергійович ЦИФРОВІ ФОРМИ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ПРИВАТНОМУ ПРАВІ: ЕЛЕКТРОННІ ДОГОВОРИ, СМАРТ-КОНТРАКТИ ТА ГІГ-КОНТРАКТИ.....	191
Ромась Марія Іванівна ПРОБЛЕМАТИКА БАГАТОРІВНЕВОСТІ ІНТЕРЕСУ ПУБЛІЧНО- ПРАВОВИХ УТВОРЕНЬ У ПРИВАТНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	195
Сафончик Оксана Іванівна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВІЙНИ ...	198
Скрагленко Марія Ростиславівна ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ФІЗИЧНИМ ОСОБАМ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ТА ПРАКТИЧНІ ВИКЛИКИ. ПРОБЛЕМАТИКА В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	201
Спасова Катерина Іванівна РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	209

*Петров Володимир Володимирович,
аспірант кафедри господарського права і
процесу Національний університет «Одеська
юридична академія»*

ЩОДО РОЛІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМЦІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТИМУЛЮЮЧОЇ ФУНКЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Стимулююча функція господарського права тісно пов'язана та впливає на засади господарсько-правової відповідальності, адже саме ефективне застосування санкцій за порушення правил здійснення господарської діяльності дозволяє забезпечити єдиний, цілісний механізм правового регулювання, де один елемент обумовлює та посилює дію іншого. Разом із тим, заходи відповідальності не можуть перетворюватися лише на спосіб покарання, коли несправедливі та надмірні санкції призводять до тінізації господарських операцій. Заходи відповідальності мають стимулювати до законослухняної поведінки без зайвого репресуючого ефекту. У цьому контексті важливо встановити природу господарсько-правової відповідальності та стимулюючої функції господарського права.

У юридичній літературі, зокрема, у працях О. Зайчука та Н. Оніщенко, присвячених загальній теорії держави і права, обґрунтовано, що юридична відповідальність виконує не лише охоронну чи каральну функцію, а й побічно бере участь у реалізації всіх інших функцій права, зокрема: регулятивної, тобто загроза відповідальності стимулює суб'єктів права до правомірної поведінки, забезпечуючи нормальне функціонування суспільних відносин та виховної, тобто відповідальність формує правосвідомість громадян, демонструючи неминучість покарання за протиправні дії [1, с. 118]. Тому встановлення ролі господарсько-правової відповідальності у реалізації економіко-стимулюючої функції господарського права має принципову теоретичну потребу.

Наявність у юридичної відповідальності стимулюючої функції визнається не всіма науковцями. Наприклад, О. О. Гавриленко у своїх роботах він наголошував, що юридична відповідальність за своєю суттю є негативною реакцією держави на правопорушення, а її головна мета – каральна та відновлювальна. Стимулювання ж, на його думку, не може бути функцією відповідальності, оскільки відпові-

дальність не заохочує, а загрожує санкцією. Будь-який стимулюючий ефект (наприклад, не вчиняти правопорушення) є лише непрямим наслідком її охоронної та виховної функцій [2, с. 9].

Більш привабливою видається думка про те, що стимулююча функція юридичної відповідальності є складовою її регулятивної функції. Зокрема, О. В. Скрипнюк у своїх працях обґрунтовував, що юридична відповідальність виконує не лише охоронну, а й регулятивну роль. Її стимулюючий ефект – заохочення до правомірної поведінки через загрозу санкції – є не окремою функцією, а методом забезпечення правопорядку, який є суттю регулятивної функції [3, с. 396]. Тобто, загроза відповідальності регулює суспільні відносини, спрямовуючи їх у правомірне русло, що робить стимулювання невід’ємною частиною регуляції. Не дивлячись на позитив такого твердження, воно недостатньо послідовне, адже по-перше, входить у суперечність із власною позицією автора щодо критеріїв диференціації функцій юридичної відповідальності, а по-друге (і найголовніше), не дозволяє розглянути стимулюючу функцію юридичної відповідальності у всій повноті, з притаманними їй специфічними завданнями, механізмом реалізації тощо.

Більшість вчених, які визнають самостійність стимулюючої функції юридичної відповідальності, насамперед цивільної та господарсько-правової, переважно розуміють під нею спонукання боржника до припинення правопорушення та реального виконання зобов’язання через застосування (або загрозу застосування) до нього штрафних санкцій. Так, наприклад, В. С. Щербина зазначає: «Господарсько-правова відповідальність, яка полягає у застосуванні до правопорушника економічних (майнових) санкцій, передбачає спонукання (негативне стимулювання) його і до припинення правопорушення, і до реального виконання зобов’язання. Стимулювання це є негативним у тому розумінні, що особа, яка вчинила господарське правопорушення, несе певні майнові витрати внаслідок застосування до неї економічних санкцій» [4, с. 161]. Подібної позиції дотримується і Б. М. Грек, на думку якого «стимулююча функція полягає у застосуванні до правопорушника адміністративних чи майнових санкцій, передбачає спонукання (негативне стимулювання) його до припинення протиправних дій чи бездіяльності та до реального виконання зобов’язань» [5, с.41] Аналогічне тлумачення змісту стимулюючої функції господарсько-правової відповідальності наводить і А. Я. Пилипенко [6, с. 137].

Виділяючи «попереджувально-стимулюючу» функцію господарсько-правової відповідальності, Г. В. Пронська справедливо вказала, що «господарсько-правова відповідальність має певний елемент кари, що проявляється у настанні певних ускладнень. Але такого негативного впливу можна уникнути шляхом правомірної поведінки. Застосування господарсько-правових санкцій спонукає суб'єктів до правомірної поведінки, створюючи стимули максимальної активності господарюючого суб'єкта при виконанні його обов'язків [7, с. 652]. Однак, і таке розуміння стимулюючої функції господарсько-правової відповідальності не повною мірою відповідає сутності господарсько-правового стимулювання. Останнє, як видається, полягає у створенні позитивної мотивації господарюючих суб'єктів до правомірної поведінки. Тому спонукання зобов'язаної сторони шляхом загрози застосування заходів примусу (тим більше, їх безпосереднє застосування) навряд чи можна розглядати як прояв стимулювання.

Наведені аргументи дають підстави стверджувати, що за своїм змістом стимулююча функція господарсько-правової відповідальності є системою заходів і механізмів, які заохочують суб'єктів господарювання до правомірної поведінки, утримуючи їх від вчинення правопорушень, адже саме вона діє не як покарання за вже вчинене порушення, а як попереджувальна інформація запобіжний інструмент, що мотивує дотримуватися встановлених правил. Адже, вона впливає на учасників господарських відносин спонукаючи до належного виконання ними своїх договірних та публічних обов'язків, а також досягнення інших цілей державного регулювання господарської діяльності, як, наприклад, однаковість правозастосування, розвиток конкуренції, цінова стабільність тощо.

Проблемою є визначення змісту стимулюючої функції господарсько-правової відповідальності в умовах воєнного стану, адже саме в цей період заходи впливу на бажану поведінку суб'єктів господарювання вона набувають особливого значення, оскільки зміст і спрямованість такої поведінки прямо відображається на обороноздатності держави та функціонуванні економіки в кризовий період. В цей період відповідальність перестає бути лише інструментом запобігання звичайним правопорушенням, а стає важливим чинником забезпечення економічної стійкості та національної безпеки. Змінилися первісні об'єкти стимулювання, наприклад, спрощені процедури закупівель, тобто на період воєнного стану дія Закону України «Про

публічні закупівлі» щодо оборонних замовлень частково обмежена, що дозволяє укладати прямі договори без проведення тендерних процедур, що значно скорочує час отримання необхідної продукції, тобто на перший план вийшло саме виконання державних оборонних замовлень. Доречним є визначення в Законі України «Про публічні закупівлі» механізм часткового розкриття інформації про укладені оборонні контракти, але лише після їхнього повного виконання і за умови, що це не шкодить національній безпеці, що допоможе підвищити довіру суспільства та боротися з корупцією. Також, в Законі України «Про інвестиційну діяльність» визначити правову можливість укладання багаторічних контрактів на виробництво озброєнь та військової техніки, що забезпечить виробникам прогнозованість та дозволить залучати інвестиції в модернізацію та передбачити державні гарантії для приватних інвестицій в оборонний сектор, щоб мінімізувати їхні ризики в умовах війни та нестабільності, що стимулюватиме залучення капіталу в українську оборонну промисловість. І саме стимулююча функція відповідальності заохочує підприємців швидко та якісно виконувати військові замовлення, а загроза штрафів за невиконання термінів або постачання неякісної продукції є потужним стимулом; релокація бізнесу, тобто законодавство встановило відповідальність за порушення умов, що надаються при релокації підприємств, що стимулює їх виконувати вимоги щодо збереження робочих місць та інвестицій та дотримання цінового регулювання, адже в умовах дефіциту та інфляції, держава ввела обмеження на ціни для певних товарів, тобто відповідальність за спекуляцію стимулює ринок дотримуватися встановлених правил.

Таким чином, стимулююча функція відповідальності в умовах війни перетворилася на інструмент оперативного впливу, що забезпечує стабільність та дисципліну в економіці, а її зміст тісно пов'язаний із досягненням цілей оборони та виживання держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Теорія держави і права. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Підручник. Київ. Юрінком Інтер. 2006. 317 с.
2. Гавриленко О. О. Проблемні питання деліктної відповідальності. Одеса, 2018. 28 с.
3. Скрипнюк О. В. Рецензія на Концепцію удосконалення інституту юридичної відповідальності держави перед громадянським суспільством

та особою в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 396-397.

4. Щербина В. С. Господарське право України: [навч. посіб.]. К. Атака. 1999. 336 с.

5. Грек Б. М. Господарсько-правова відповідальність учасників господарських відносин: загально-правовий аспект. *Вісник Академії адвокатури України*. 2008. № 2. С. 36-50.

6. Пилипенко А. Я. Вибране. К.: Освіта України, 2013. 504 с.

7. Пронська Г. В. Вибране. К.: Освіта України, 2013. 696 с.

Резніченко Семен Васильович,

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільно-правових
дисциплін Одеського університету
внутрішніх справ*

Поліщук Вероніка Романівна,

*студентка 3 курсу інституту права та
безпеки Одеського університету внутрішніх
справ*

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ДІТЕЙ

Необхідність вивчення особистих немайнових прав дітей зумовлена необхідністю забезпечення їх гідності, безпеки та розвитку в сучасному суспільстві. Враховуючи зростаючі загрози, такі як булінг, кіберзлочинність, порушення приватності та неналежне ставлення, захист прав дитини набуває особливого значення. Законодавство США та міжнародні норми, зокрема Конвенція ООН про права дитини, спрямовані на гарантування рівних можливостей, охорону здоров'я, освіту та свободу самовираження для кожної дитини. Формування правової культури та підвищення обізнаності суспільства щодо цих прав є ключовими аспектами їх реалізації.

Особисті немайнові права дитини є невід'ємною частиною цивільних правовідносин та належать до природних прав. Вони пов'язані з немайновими благами, не мають економічного змісту, індивідуалізують особу дитини та не підлягають передачі чи відчуженню. Ці права гарантуються всім дітям у рівному обсязі, охороняються батьками та регулюються положеннями Цивільного та Сімейного кодексів України [4, с. 99].